Školský vzdelávací program

International Baccalaureate - Diploma Programme

(Gymnázium 4. a 5. ročník)

Dejepis (Higher level-HL, Standard level – SL)

Názov predmetu	Dejepis (HL, SL)
Časový rozsah výučby	I.DP (gymnázium 4.roč) II.DP (gymnázium 5.roč.) HL: 5 hod.týždenne/360 hod. SL: 3 hod.týždenne/225 hod.
Názov školy	Spojená škola Pankúchova 6, Bratislava 5, 851 04
Názov ŠkVP	IB Diploma Programme
Kód a názov študijného odboru	7902J74 - gymnázium - bilingválne štúdium
Forma štúdia	denná
Vyučovací jazyk	anglický

Charakteristika učebného predmetu Dejepis v programe IB Diploma Programme (DP)

Učebný predmet Dejepis v programe IB Diploma Programme (DP) predstavuje dynamickú, dôkazmi podloženú a interpretačnú vednú disciplínu, ktorá skúma minulosť prostredníctvom aktívneho historického bádania. Je súčasťou vzdelávacej oblasti *Individuals and Societies* a

jeho hlavným cieľom je rozvíjať žiakov ako aktívnych „praktikov dejepisu“, schopných samostatne analyzovať, interpretovať a hodnotiť historické javy.

Podstata a charakter predmetu

Učebný predmet je koncipovaný v súlade s filozofiou International Baccalaureate, ktorá podporuje rozvoj medzinárodného povedomia, vedeckej gramotnosti, samostatného učenia a zodpovedného prístupu k riešeniu globálnych problémov.

Predmet je založený na princípe, že minulosť nemá jednu jednotnú interpretáciu, ale je výsledkom **komplexného a mnohostranného skúmania rôznych perspektív**. Žiaci pracujú s historickými prameňmi, argumentmi a interpretáciami, pričom si osvojujú schopnosť vytvárať vlastné podložené závery.

Dejepis zároveň plní významnú úlohu pri rozvoji **medzikultúrneho porozumenia a globálneho myslenia**, keďže skúma historické procesy v globálnom, regionálnom aj národnom kontexte a reflektuje rôznorodé skúsenosti spoločností a jednotlivcov.

Súčasťou hodnotenia je aj vypracovanie **Internal Assessment (IA)** – individuálnej vedeckej investigatívnej práce, pri ktorej žiak samostatne navrhne, realizuje a vyhodnotí biologický výskum.

Koncepčný rámec a historické myslenie

V centre výučby stojí koncept **historického bádania (historical inquiry)**, ktorý prepája štyri základné prvky:

- **kontexty skúmania** (focused study, thematic study, regional study, historical investigation),
- **historické koncepty**,
- **obsah (content)**,
- **historické zručnosti**.

Kľúčové historické koncepty, ktoré tvoria jadro výučby, sú:

- **príčina a následok (cause and consequence)**,
- **kontinuita a zmena (continuity and change)**,
- **perspektívy (perspectives)**,
- **význam (significance)**.

Tieto koncepty umožňujú žiakom hlbšie porozumieť historickým procesom a rozvíjať analytické a kritické myslenie.

Ciele predmetu

Výučba dejepisu v IB DP smeruje k tomu, aby žiaci:

- skúmali minulosť prostredníctvom historického bádania,

- analyzovali historické udalosti a procesy,
- hodnotili rôzne interpretácie a argumenty,
- pochopili rôznorodosť historických identít a skúseností.

Zároveň predmet prispieva k napĺňaniu širších cieľov IB – rozvíjať kriticky mysliacich, informovaných a zodpovedných jednotlivcov v globálnej spoločnosti.

IB DP Dejepis sa delí na dve úrovne:

- **Standard Level (SL)** – základná úroveň, ktorá poskytuje prehľad dejín a rozvíja kľúčové historické zručnosti (práca so zdrojmi, argumentácia). Obsahuje fokusované a tematické štúdium a interné hodnotenie. Rozsah približne 150 hodín.
- **Higher Level (HL)** – vyššia úroveň so širším rozsahom a väčšou hĺbkou štúdia. Okrem obsahu SL zahŕňa aj regionálne štúdie a rozvíja pokročilé hodnotenie historických argumentov. Rozsah približne 240 hodín.

Obsah a štruktúra predmetu

Predmet je koncipovaný ako flexibilný, s možnosťou výberu tém podľa potrieb školy. Štúdium zahŕňa:

- **fokusované štúdie (focused studies)** – práca so zdrojmi,
- **tematické štúdie (thematic studies)** – porovnávanie historických javov naprieč regiónmi,
- **regionálne štúdie (HL)** – hĺbkové štúdium konkrétneho regiónu,
- **historické vyšetrovanie (internal assessment)** – samostatný výskum žiaka.

Výučba predmetu Dejepis v IB Diploma Programme využíva moderné, žiakom orientované prístupy založené na princípoch historického bádania. Žiaci aktívne skúmajú minulosť prostredníctvom formulovania výskumných otázok, analýzy historických prameňov a tvorby vlastných interpretácií. Dôležitou súčasťou výučby je práca s rôznorodými primárnymi a sekundárnymi zdrojmi, diskusia a argumentácia, ktoré podporujú rozvoj kritického myslenia a schopnosti hodnotiť rôzne perspektívy. Uplatňuje sa tiež komparatívne a tematické štúdium, ktoré umožňuje porovnávať historické javy naprieč regiónmi a časovými obdobiami. Výučba zahŕňa aj samostatnú výskumnú činnosť žiakov vo forme historického vyšetrovania a podporuje kooperatívne učenie, reflexiu a aktívnu participáciu žiakov na procese učenia, čím ich vedie k hlbšiemu porozumeniu historickým procesom.

Ciele učebného predmetu Dejepis v programe IB Diploma Programme (DP)

Učebný predmet Dejepis v programe IB Diploma Programme smeruje k rozvoju žiakov ako kriticky mysliacich a aktívnych účastníkov poznávania minulosti. Jeho cieľom je viesť žiakov k skúmaniu historických javov prostredníctvom historického bádania, k pochopeniu komplexnosti minulosti a k uvedomeniu si rôznych perspektív na historické udalosti.

Výučba predmetu rozvíja schopnosť žiakov analyzovať a interpretovať historické informácie, pracovať s historickými prameňmi a hodnotiť historické argumenty, pričom podporuje ich schopnosť formulovať vlastné podložené závery.

Dôležitým cieľom je tiež viesť žiakov k tomu, aby pochopili rozmanitosť historických skúseností a identít v rôznych časoch a regiónoch sveta, a aby prejavovali rešpekt k odlišným názorom a kultúrnym perspektívam.

Predmet zároveň smeruje k rozvoju schopnosti žiakov kriticky hodnotiť interakcie medzi jednotlivcom a spoločnosťou, chápať príčiny a dôsledky historických procesov, ako aj kontinuitu a zmenu v dejinách.

V širšom kontexte IB programu je cieľom predmetu prispieť k formovaniu žiakov ako **informovaných, zodpovedných a eticky uvažujúcich jednotlivcov**, ktorí dokážu uplatňovať získané poznatky a zručnosti v súčasnom svete a aktívne sa podieľať na jeho rozvoji.

Profil absolventa predmetu Dejepis (IB DP)

Absolvent učebného predmetu Dejepis v programe IB Diploma Programme je kriticky mysliaci, samostatný a zodpovedný žiak, ktorý dokáže aktívne skúmať minulosť prostredníctvom historického bádania a interpretácie dôkazov. Disponuje schopnosťou analyzovať a hodnotiť historické pramene, argumenty a rôzne interpretácie dejín, pričom svoje závery opiera o relevantné dôkazy a logickú argumentáciu.

Absolvent rozumie základným historickým konceptom, ako sú príčina a následok, kontinuita a zmena, perspektívy a historický význam, a dokáže ich aplikovať pri skúmaní historických javov v rôznych časových a geografických kontextoch.

Prejavuje schopnosť porovnávať historické procesy a udalosti na globálnej úrovni, uvedomuje si komplexnosť minulosti a chápe, že historické poznanie je výsledkom rôznych, často protichodných perspektív. Je otvorený k odlišným názorom a dokáže ich kriticky reflektovať.

Absolvent je taktiež schopný formulovať výskumné otázky, realizovať samostatný historický výskum a syntetizovať získané poznatky, čím rozvíja svoje akademické a výskumné zručnosti na úrovni pripravujúcej ho na vysokoškolské štúdium.

V súlade s filozofiou IB je absolvent medzinárodne zmýšľajúci, eticky uvedomelý a spoločensky zodpovedný jednotlivec, ktorý chápe význam histórie pre formovanie identity, kultúry a súčasného sveta a je pripravený aktívne a zodpovedne sa podieľať na dianí v spoločnosti.

Obsah učebného predmetu Dejepis (IB DP)

Obsah učebného predmetu Dejepis v IB Diploma Programme je koncipovaný ako **flexibilný a modulárny systém**, ktorý umožňuje kombinovať rôzne formy štúdia a historického bádania. Je organizovaný do štyroch hlavných častí (inquiry contexts), ktoré sú vzájomne prepojené a spolu tvoria komplexné poznanie dejín.

1. Fokusovaná štúdia (Focused study) na tému Political and economic transitions. Každé štúdium obsahuje konkrétne prípadové štúdie a výskumné otázky. Dôraz je na **prácu s historickými prameňmi a ich analýzu**

2. Tematická štúdia (Thematic study) na tému **Conflict.** Štúdium je založené na **porovnávaní historických javov z rôznych regiónov sveta.** Vyžaduje použitie viacerých príkladov z rôznych regiónov

3. Regionálna štúdia (Regional study – iba HL). Realizuje sa len na vyššej úrovni (HL)**.** Štúdium ne zamerané na región sveta Európa, v ktorom sa venuje dvom hĺbkovým tematickým štúdiám v rámci regiónu. Kladie sa dôraz na **hlboké pochopenie historických procesov a hodnotenie historických argumentov.**

4. Historický výskum (Historical investigation) je samostatná výskumná práca žiaka, ktorá zahŕňa: formuláciu výskumnej otázky**,** analýzu prameňov**,** syntézu a vyhodnotenie výsledkov a rozvíja schopnosť **nezávislého historického výskumu.**

Táto štruktúra je vhodná pre zaradenie do kapitoly „Obsah učebného predmetu“ v ŠkVP. V prípade potreby ju možno ďalej rozpracovať do formy ročného učebného plánu pre 4. a 5. ročník, vrátane rozdelenia tém podľa jednotlivých rokov štúdia, počtu hodín a očakávaných výstupov podľa IB DP History Guide.

Tematický celok Fokusovaná štúdia (Focused study) 75 SL/ 75 HL

1. **Reštaurácia Meiji/ The Meiji Restoration (1853–1894)**
   - Čo spôsobilo tranzíciu?/ What caused the transition to takeplace?
   - Ako bola tranzícia dosiahnutá?/ How was the transition achieved?
   - S čím sa musela spoločnosť po tranzícii vyrovnať?/ What challenges did society face after the transition?
2. **Ruská Federácia/ The Russian Federation (1985–1999)**
   - Čo spôsobilo tranzíciu?/ What caused the transition to takeplace?
   - Ako bola tranzícia dosiahnutá?/ How was the transition achieved?
   - S čím sa musela spoločnosť po tranzícii vyrovnať?/ What challenges did society face after the transition?

Tematický celok Tematická štúdia (Thematic study) 120 SL/ 120 HL

Tematické štúdium v predmete Dejepis IB DP je organizované tak, že každá tematická oblasť obsahuje štyri výskumné otázky, pričom každá z nich je ďalej rozpracovaná prostredníctvom štyroch línií skúmania, ktoré musia žiaci povinne naštudovať. Tieto línie skúmania sú vzájomne prepojené a prekrývajú sa, čo umožňuje žiakom vytvárať vyvážené a argumentačne podložené odpovede na jednotlivé otázky. Štúdium nie je viazané na presne stanovené príklady, pričom výber konkrétnych historických prípadov je v kompetencii učiteľa a žiakov. Každá línia skúmania musí byť analyzovaná na základe minimálne dvoch historických príkladov pochádzajúcich z rôznych regiónov sveta, čo podporuje komparatívny prístup. Vybrané príklady môžu byť rozsahom rôzne – od úzko zameraných prípadov až po komplexnejšie príklady, ktoré pokrývajú viacero výskumných otázok a línií skúmania, pričom tento prístup sa uplatňuje aj pri tvorbe esejí v hodnotení

Výskumné otázky:

1. **Prečo konflikt začal?/ Why did conflict emerge?**

   Línie skúmania:

   i. Ekonomické factory/ Economic factors

   ii. Politické factory/ Political factors

   iii. Sociálne factory/ Social factors

   iv. Enviromentálne factory/ Environmental factors

2. **Čo ovplyvnilo výsledok konfliktu?/ What determined the outcome of the conflict?**

   Línie skúmania:

   i. Rola vedenia/ Role of leadership
   ii. Stratégie a taktiky/ Strategies and tactics
   iii. Mobilizácia a zdroje Mobilization of resources
   iv. Rola technológie/ Role of technology

3. **Ako konflikt ovplynil životy ľudí?/ How did the conflict affect people's lives?**

   Línie skúmania:

   i. Ekonomický dopad/ Economic impact
   ii. Sociálny dopad/ Social impact
   iii. Skúsenosti žien/ Experiences of women
   iv. Skúsenosti marginalizovaných skupín/ Experiences of marginalized groups

4. **Ako bol dosiahnutý mier?/ How was peace established?**

   Línie skúmania:

   i. Vojenský výsledok/ Military outcome
   ii. Politické rozhodnutia/ Political decision-making
   iii. Sociálne factory/ Social factors
   iv. Mierotvrstvo po ukončení konfliktu/ Post-conflict peace-building

Tematický celok Regionálna štúdia (Regional study) --- SL/ 135 HL

1. **Regionálna štúdia 8: Európsky totalitarizmus (1918-1941) Regional study 8: European totalitarianism (1918–1941)**

   - Nástup Benita Mussoliniho k moci a jej upevnenie/ Benito Mussolini's rise and consolidation of power (1918–1926)
   - Vnútropolitický dopad Mussoliniho Talianska/ Domestic impact of Mussolini's Italy (to 1940)
   - Zlyhanie Weimarskej republiky a nástup Adolfa Hitlera k moci a jej upevnenie / Failure of Weimar Germany, and Adolf Hitler's rise and consolidation of power (1918–1934)
   - Vnútro-politický dopad hitelorovského Nemecka/ Domestic impact of Hitler's Germany (to 1939)
   - Nástup Jozefa Stalina k moci a jej upevnenie (do 1941)/ Joseph Stalin's rise and consolidation of power (to 1941)
   - Vnútropolotický dopad Stalinovej ZSSR (do 1941)/ Domestic impact of Stalin's USSR (to 1941)

2. **Regionálna štúdia 9" Európa a Druhá Svetová vojna (1918-1949) Regional study 9: Europe and the Second World War (1918–1949)**

- Úspechy a výzvy Ligy Národo v Európe/ Successes and challenges of the League of Nations in Europe
- Príčiny Druhej Svetovej Vojny v Európe/ Reasons for the Second World War in Europe
- Príčiny porážky Osi a víťazstva Spojencov (do 1945)/ Reasons for Axis defeat and Allied victory (to 1945)
- Dopad Druhej Svetovej Vojny na jednu Európsku krajiny (do 1949)/ Impact of the Second World War on one European country (to 1949)
- Príčiny prenasledovania a masového vraždenia marginalizovaných skupín v nacistami okupovanej Európe počas druhej svetovej vojny/ Reasons for the persecution and mass murder of marginalized groups in Nazi-occupied Europe during the Second World War
- Reakcie na prenasledovanie a masové vraždenie marginalizovaných skupín v nacistami okupovanej Európe (do 1949)/ Responses to the persecution and mass murder of marginalized groups in Nazi-occupied Europe (to 1949)

Historický výskum (Historical investigation) **30 SL/ 30 HL**

Obsahová a výkonová časť vzdelávacieho štandardu z dejepisu pre DP program (4 roč.a 5.roč. gymnázia)

Tematický celok	Obsahový štandard	Výkonový štandard
Fokusovaná štúdia (Focused study)		
Reštaurácia Meiji/ The Meiji Restoration (1853–1894) Čo spôsobilo tranzíciu?/ What caused the transition to takeplace?	• Úpadok šógunátu Tokugawa oslabenie centrálnej moci, neschopnosť reagovať na vnútorné a vonkajšie výzvy, rast nespokojnosti medzi daimjómi a samurajmi. • Stagnácia spoločnosti a tlak na modernizáciu ekonomická a technologická zaostalosť v porovnaní so Západom, potreba reforiem a otvorenia krajiny novým vplyvom. • Vplyv Spojených štátov amerických a európskych krajín vonkajší tlak západných mocností (napr. otvorenie Japonska po príchode komodora Perryho), ktorý urýchlil pád starého systému a prechod k modernému štátu.	Žiak vie: • identifikovať a vysvetlí hlavné príčiny tranzície v Japonsku (úpadok šógunátu Tokugawa, stagnácia spoločnosti, vplyv Západu) • analyzovať vzájomné vzťahy medzi vnútornými a vonkajšími faktormi, ktoré viedli k zmene politického systému • aplikovať historické koncepty, najmä príčina a následok, pri vysvetľovaní procesu tranzície • interpretovať historické pramene a argumenty vzťahujúce sa k príčinám Meiji reštaurácie • formulovať vlastné zdôvodnené závery o významnosti jednotlivých faktorov (napr. význam zahraničného tlaku vs. vnútorných problémov) • porovnať tento proces s inými historickými tranzíciami (ak je to relevantné), čím prehlbuje svoje porozumenie globálnym historickým procesom
Ako bola tranzícia dosiahnutá?/ How was the transition achieved?	• Úloha Meiji oligarchie a cisára Mutsuhita politické vedenie	Žiak vie:

	reformného procesu, centralizácia moci a obnovenie autority cisára ako symbolu nového štátu. • Pozemková reforma, industrializácia a rozvoj obchodu transformácia ekonomiky z feudálneho systému na moderné hospodárstvo, podpora priemyslu, infraštruktúry a medzinárodného obchodu. • Ústava z roku 1889 zavedenie moderného politického systému, vytvorenie ústavnej monarchie a inštitucionalizácia politiky podľa západných vzorov.	• opísať a vysvetlí konkrétne kroky vedúce k realizácii tranzície, najmä úlohu Meiji oligarchie a cisára Mutsuhita pri centralizácii moci • analyzovať význam kľúčových reforiem (pozemková reforma, industrializácia, rozvoj obchodu) pre prechod Japonska od feudálneho k modernému štátu • posúdiť význam prijatia ústavy z roku 1889 ako súčasti budovania moderného politického systému • aplikovať historické koncepty (najmä príčina a následok, kontinuita a zmena) pri vysvetľovaní procesu realizácie tranzície • hodnotiť úlohu jednotlivcov a štrukturálnych faktorov pri presadzovaní zmien a ich vzájomné pôsobenie • formulovať argumentačne podložené závery o miere úspešnosti a charaktere uskutočnených reforiem
S čím sa musela spoločnosť po tranzícii vyrovnať?/ What challenges did society face after the transition?	• Roľnícke nepokoje (peasant unrest) sociálne napätie vyvolané reformami, najmä zmenami v daňovom systéme a vlastníctve pôdy, ktoré negatívne zasiahli roľnícke vrstvy. • Povstanie Satsuma (Satsuma Rebellion) ozbrojený odpor bývalých samurajov proti reformám a strate ich tradičného postavenia v spoločnosti. • Zahraničné vzťahy a imperializmus (foreign relations and imperialism) výzvy spojené s etablovaním Japonska ako moderného štátu na medzinárodnej scéne, vrátane expanzívnej politiky a vzťahov so západnými mocnosťami.	Žiak vie: • vysvetliť dôsledky reforiem pre rôzne spoločenské vrstvy • analyzovať sociálne napätie a konflikty vznikajúce v procese modernizácie • posúdiť reakcie spoločenských skupín na zmeny • interpretovať udalosti ako prejav odporu voči reformám • hodnotiť vplyv tranzície na stabilitu spoločnosti • vysvetliť význam zahraničných vzťahov pre ďalší vývoj štátu • formulovať stručné a logické závery o úspešnosti transformácie spoločnosti
Ruská Federácia/ The Russian Federation (1985–1999) Čo spôsobilo tranzíciu?/ What caused the transition to takeplace?	• Úloha Komunistickej strany postavenie a fungovanie politického systému, oslabenie autority strany a strata legitimity. • Dopad stagnácie a neúspešných ekonomických reforiem dlhodobé hospodárske problémy Sovietskeho zväzu, neefektívnosť centrálne plánovaného hospodárstva a neúspech reforiem pri riešení krízy. • Výzvy voči komunizmu v krajinách východnej Európ	Žiak vie: • identifikovať hlavné príčiny rozpadu sovietskeho systému • vysvetliť oslabenie politickej moci a legitimity režimu • analyzovať ekonomické problémy ako faktor systémovej krízy • posúdiť význam reforiem a ich obmedzenú úspešnosť • interpretovať vplyv udalostí vo východnej Európe na situáciu v ZSSR

	oslabenie sovietskeho vplyvu v regióne, pád komunistických režimov a tlak na systémové zmeny v ZSSR.	• aplikovať koncept príčiny a následku na proces tranzície • formulovať stručné a logické závery o príčinách vzniku Ruskej federácie
Ako bola tranzícia dosiahnutá?/ How was the transition achieved?	• Úloha Michaila Gorbačova a Borisa Jeľcina kľúčové postavy politickej transformácie, ich reformné kroky a rozhodnutia, ktoré prispeli k rozpadu Sovietskeho zväzu a formovaniu novej štátnej moci. • Ústava z roku 1993 vytvorenie nového politického systému Ruskej federácie, posilnenie prezidentskej moci a redefinovanie fungovania štátu. • Privatizácia, liberalizácia trhu a daňové reform prechod od centrálne plánovaného hospodárstva k trhovému systému, ekonomické reformy a ich dopad na vývoj spoločnosti.	Žiak vie: • opísať kľúčové kroky politickej transformácie štátu • vysvetliť úlohu vedúcich osobností v procese zmien • analyzovať význam legislatívnych zmien pre vznik nového systému • posúdiť priebeh ekonomickej transformácie smerom k trhovému hospodárstvu • interpretovať prepojenie politických a ekonomických reforiem • aplikovať historické koncepty na vysvetlenie procesu tranzície • formulovať stručné a vecné závery o priebehu a charaktere transformácie spoločnosti
S čím sa musela spoločnosť po tranzícii vyrovnať?/ What challenges did society face after the transition?	• Pokus o štátny prevrat v roku 1991 a ústavná kríza (1993) politická nestabilita a konflikty medzi jednotlivými zložkami moci v období transformácie. • Štrajky, protesty a organizovaný zločin sociálne napätie, nespokojnosť obyvateľstva a nárast kriminality v dôsledku ekonomických zmien. • Prvá čečenská vojna (1994–1996) ozbrojený konflikt ako prejav nestability štátu a problémov s udržaním územnej integrity.	Žiak vie: • opísať hlavné problémy politickej nestability v období transformácie • vysvetliť príčiny a dôsledky vnútropolitických konfliktov • analyzovať sociálne napätie a reakcie obyvateľstva na ekonomické zmeny • posúdiť vplyv ekonomickej transformácie na každodenný život spoločnosti • interpretovať význam ozbrojených konfliktov pre stabilitu štátu • aplikovať historické koncepty na hodnotenie dôsledkov tranzície • formulovať stručné a logické závery o výzvach transformujúcej sa spoločnosti
Tematický celok Tematická štúdia (Thematic study)		
Prečo konflikt začal?/ Why did conflict emerge?		
Ekonomické factory/ Economic factors	• nerovnomerné rozdelenie zdrojov a bohatstva, ktoré vedie k napätiu medzi štátmi alebo spoločenskými skupinami • hospodárske krízy a	Žiak vie: • rozpoznať ekonomické nerovnosti ako zdroj napätia • stručne vysvetliť, ako hospodárske problémy vedú ku konfliktu

	ekonomická nestabilita, ktoré prispievajú k radikalizácii a nárastu konfliktov • súťaž o suroviny, trhy a hospodársky vplyv, ktorá môže vyústiť do medzinárodných sporov • dopady industrializácie a modernizácie na spoločnosť, ktoré môžu prehlbovať sociálne rozdiely • ekonomické záujmy politických elít alebo štátov, ktoré ovplyvňujú rozhodovanie smerujúce ku konfliktu • prepojenie ekonomických faktorov s politickými a sociálnymi príčinami konfliktu	• analyzovať úlohu zdrojov a ekonomických záujmov v konfliktoch • prepájať ekonomické príčiny s inými faktormi vzniku konfliktu • uviesť a stručne interpretovať historické príklady • vyvodiť jednoduché závery o vplyve ekonomiky na vznik konfliktu •
Politické factory/ Political factors	• mocenské ambície štátov a politických elít, ktoré vedú k súpereniu o vplyv • nestabilita politických systémov, vrátane slabých vlád alebo kríz legitimity • nacionalizmus a ideologické konflikty, ktoré prehlbujú napätie medzi skupinami alebo štátmi • zlyhanie diplomacie a medzinárodných inštitúcií, ktoré nedokážu predchádzať konfliktom • autoritatívne riadenie a centralizácia moci, ktoré môžu viesť k agresívnej politike • rozhodnutia politických lídrov, ktoré prispievajú k eskalácii konfliktu • prepojenie politických faktorov s ekonomickými a sociálnymi príčinami konfliktu	Žiak vie: • identifikovať politické príčiny vzniku konfliktov • stručne vysvetliť úlohu politických rozhodnutí pri eskalácii napätia • analyzovať význam moci, ideológie a nacionalizmu v konflikte • posúdiť vplyv politickej nestability na vznik konfliktu • prepájať politické faktory s ekonomickými a sociálnymi príčinami • uviesť a stručne interpretovať historické príklady • formulovať jednoduché a vecné závery o úlohe politických faktorov v konfliktoch
Sociálne factory/ Social factor	• sociálne nerovnosti a rozdiely medzi rôznymi skupinami obyvateľstva (napr. triedne, etnické, náboženské) • napätie medzi spoločenskými skupinami, ktoré vedie k polarizácii spoločnosti • vplyv identity (národnej, etnickej, náboženskej) na vznik konfliktov • migrácia, demografické zmeny a urbanizácia, ktoré môžu vyvolávať konfliktné situácie • nespokojnosť obyvateľstva so	Žiak vie: • identifikovať sociálne príčiny vzniku konfliktov • stručne vysvetliť vplyv sociálnych nerovností na vznik napätia • analyzovať úlohu identity (národnej, etnickej, náboženskej) v konfliktoch • posúdiť vplyv demografických zmien a migrácie • prepájať sociálne faktory s politickými a ekonomickými príčinami • uviesť a stručne interpretovať historické

	životnými podmienkami, ktorá môže viesť k radikalizácii • úloha propagandy a médií v mobilizácii spoločnosti • prepojenie sociálnych faktorov s politickými a ekonomickými príčinami konfliktu	príklady • formulovať jednoduché a vecné závery o úlohe sociálnych faktorov v konfliktoch
Enviromentálne factory/ Environmental factors	• nedostatok prírodných zdrojov (napr. voda, pôda, suroviny), ktorý vedie k napätiu medzi štátmi alebo skupinami • environmentálne zmeny a krízy (napr. sucho, klimatické zmeny), ktoré zhoršujú životné podmienky • degradácia životného prostredia, ktorá ovplyvňuje hospodárstvo a stabilitu spoločnosti • súťaž o kontrolu nad strategickými územiami a zdrojmi • nútená migrácia spôsobená environmentálnymi problémami, ktorá vyvoláva sociálne a politické napätie • prepojenie environmentálnych faktorov s ekonomickými, sociálnymi a politickými príčinami konfliktu	Žiak vie: • identifikovať environmentálne príčiny vzniku konfliktov • stručne vysvetliť vplyv nedostatku zdrojov na vznik napätia • analyzovať úlohu prírodných podmienok a environmentálnych kríz • posúdiť vplyv environmentálnych zmien na spoločnosť • prepájať environmentálne faktory s ekonomickými, sociálnymi a politickými príčinami • uviesť a stručne interpretovať historické príklady • formulovať jednoduché a vecné závery o úlohe environmentálnych faktorov v konfliktoch
Čo ovplyvnilo výsledok konfliktu?/ What determined the outcome of the conflict?		
Rola vedenia/ Role of leadership	• rozhodnutia politických a vojenských lídrov, ktoré ovplyvňujú stratégiu a smerovanie konfliktu • schopnosti a štýl vedenia (leadership), vrátane organizácie, motivácie a riadenia zdrojov • kvalita plánovania a realizácie vojenských operácií • schopnosť lídrov reagovať na meniace sa podmienky konfliktu • vplyv spolupráce alebo rivality medzi lídrami • úloha komunikácie, propagandy a mobilizácie spoločnosti lídrami • prepojenie vedenia s ďalšími faktormi ovplyvňujúcimi výsledok konfliktu (ekonomickými, sociálnymi, politickými)	Žiak vie: • identifikovať úlohu politických a vojenských lídrov v konflikte • stručne vysvetliť vplyv ich rozhodnutí na priebeh konfliktu • analyzovať význam stratégií a spôsobu riadenia • posúdiť schopnosť lídrov reagovať na meniace sa podmienky • interpretovať vplyv spolupráce alebo rivality medzi lídrami • prepájať vedenie s ďalšími faktormi ovplyvňujúcimi výsledok konfliktu • formulovať stručné a vecné závery o úlohe vedenia pri výsledku konfliktu

Stratégie a taktiky/ Strategies and tactics	• výber a uplatňovanie vojenských stratégií, ktoré určujú celkové smerovanie konfliktu • používanie taktík na bojisku, vrátane spôsobov vedenia bojových operácií • prispôsobovanie stratégií a taktík meniacim sa podmienkam konfliktu • využívanie technológií a vojenskej výbavy v konflikte • logistika, zásobovanie a organizácia armády ako predpoklad úspechu • koordinácia vojenských operácií a spolupráca medzi jednotkami alebo spojencami • prepojenie stratégií a taktík s ďalšími faktormi (vedenie, ekonomika, spoločnosť)	Žiak vie: • identifikovať použité vojenské stratégie a taktiky v konflikte • stručne vysvetliť ich vplyv na priebeh bojov • analyzovať účinnosť rôznych vojenských postupov • posúdiť schopnosť prispôsobenia stratégií meniacim sa podmienkam • interpretovať význam technológií a logistického zabezpečenia • prepájať stratégie a taktiky s ďalšími faktormi ovplyvňujúcimi výsledok konfliktu • formulovať stručné a vecné závery o ich úlohe pri výsledku konfliktu
Mobilizácia a zdroje Mobilization of resources	• mobilizácia ľudských zdrojov (vojaci, pracovná sila, zapojenie civilného obyvateľstva) • ekonomická kapacita štátu a priemyselná výroba, ktorá zabezpečuje dlhodobé vedenie konfliktu • dostupnosť a kontrola surovín a strategických zdrojov • organizácia zásobovania a logistické zabezpečenie • financovanie vojnového úsilia, vrátane štátneho rozpočtu a ekonomických opatrení • schopnosť hospodárstva prispôsobiť sa vojnovým podmienkam • podpora obyvateľstva a miera mobilizácie celej spoločnosti (total war) • prepojenie mobilizácie zdrojov s ďalšími faktormi (vedenie, stratégie, politické rozhodnutia)	Žiak vie: • identifikovať formy mobilizácie ľudských a materiálnych zdrojov • stručne vysvetliť význam ekonomickej kapacity pre vedenie konfliktu • analyzovať úlohu priemyslu, surovín a zásobovania • posúdiť schopnosť štátu organizovať a riadiť zdroje • interpretovať úlohu civilného obyvateľstva v konfliktoch • prepájať mobilizáciu zdrojov s vedením a stratégiou • formulovať stručné a vecné závery o vplyve zdrojov na výsledok konfliktu
Rola technológie/ Role of technology	• ⌄ vývoj a využitie vojenských technológií, ktoré menia charakter vedenia vojny • ⌄ inovácie v zbraniach a výzbroji, ktoré ovplyvňujú efektívnosť bojových operácií • ⌄ technológie komunikácie a spravodajstva, ktoré zlepšujú	Žiak vie: •

	koordináciu a rozhodovanie • ˇ dopravné a logistické technológie, ktoré umožňujú rýchlejšie presuny a zásobovanie • ˇ technologická prevaha ako faktor úspechu v konflikte • ˇ adaptácia armád na nové technológie a spôsob ich využitia • prepojenie technológie s ďalšími faktormi (vedenie, stratégie, mobilizácia zdrojov) •	
Ako konflikt ovplynil životy ľudí?/ How did the conflict affect people's lives?	•	
Ekonomický dopad/ Economic impact	• dopad konfliktu na hospodárstvo štátu, vrátane poškodenia infraštruktúry a priemyslu • zmeny v produkcii a ekonomickej činnosti, napr. prechod na vojnovú ekonomiku • finančné náklady konfliktu, zadlžovanie štátu a ekonomické oslabenie • vplyv konfliktu na životnú úroveň obyvateľstva (chudoba, nedostatok tovarov, inflácia) • nezamestnanosť alebo naopak nútené zapojenie obyvateľstva do pracovného procesu • regionálne rozdiely v ekonomických dôsledkoch konfliktu • dlhodobé ekonomické následky konfliktu a proces obnovy • prepojenie ekonomických dopadov s politickými a sociálnymi dôsledkami	Žiak vie: • identifikovať hlavné ekonomické dôsledky konfliktu • stručne vysvetliť vplyv konfliktu na hospodárstvo štátu • analyzovať dopad na životnú úroveň obyvateľstva • posúdiť zmeny v produkcii a ekonomických aktivitách počas konfliktu • interpretovať krátkodobé a dlhodobé ekonomické následky • prepájať ekonomické dopady s politickými a sociálnymi dôsledkami • formulovať stručné a vecné závery o ekonomickom vplyve konfliktu
Sociálny dopad/ Social impact	• straty na životoch a demografické zmeny, vrátane dopadu na rodiny a komunity • migrácia a vysídľovanie obyvateľstva, vznik utečeneckých a vysídleneckých skupín • zmeny v sociálnej štruktúre spoločnosti, vrátane postavenia rôznych spoločenských skupín • psychologické dôsledky konfliktu, trauma a dlhodobé dopady na	Žiak vie: • identifikovať hlavné sociálne dôsledky konfliktu • stručne vysvetliť vplyv konfliktu na každodenný život ľudí • analyzovať dopad na sociálnu štruktúru spoločnosti • posúdiť zmeny v postavení rôznych spoločenských skupín • interpretovať dôsledky migrácie a

	jednotlivcov • vplyv konfliktu na každodenný život obyvateľstva (vzdelávanie, bývanie, zdravotná starostlivosť) • prejavy sociálneho napätia a polarizácie v spoločnosti • prepojenie sociálnych dopadov s ekonomickými a politickými dôsledkami konfliktu	vysídľovania • prepájať sociálne dopady s ekonomickými a politickými dôsledkami • formulovať stručné a vecné závery o sociálnom vplyve konfliktu
Skúsenosti žien/ Experiences of women	• zmena spoločenských rolí žien v dôsledku zapojenia do pracovného procesu a vojnového úsilia • účasť žien v hospodárstve a podpore armády (napr. v priemysle, zdravotníctve, logistike) • vplyv konfliktu na každodenný život žien, vrátane rodinných a sociálnych podmienok • vystavenie žien násiliu a rizikám konfliktu, vrátane prenasledovania a diskriminácie • zmeny v právnom a spoločenskom postavení žien počas a po konflikte • úloha žien v odboji, odporových hnutiach alebo politických aktivitách • prepojenie skúseností žien s ekonomickými a sociálnymi dôsledkami konfliktu	Žiak vie: • identifikovať hlavné skúsenosti žien počas konfliktu • stručne vysvetliť zmeny v úlohe a postavení žien • analyzovať zapojenie žien do vojnového a pracovného úsilia • posúdiť dopady konfliktu na každodenný život žien • interpretovať riziká a formy násilia, ktorým ženy čelili • prepájať skúsenosti žien s ekonomickými a sociálnymi dôsledkami konfliktu • formulovať stručné a vecné závery o postavení žien počas konfliktu
Skúsenosti marginalizovaných skupín/ Experiences of marginalized groups	• postavenie etnických, náboženských a sociálnych menšín počas konfliktu • formy diskriminácie, perzekúcie a násilia voči marginalizovaným skupinám • obmedzenie práv a slobôd v dôsledku vojnových opatrení • dopad konfliktu na každodenný život a základné životné podmienky týchto skupín • nútené presuny, deportácie a vysídľovanie obyvateľstva • úloha marginalizovaných skupín v konflikte (napr. nútená práca, zapojenie do vojnového úsilia) • reakcie spoločnosti a medzinárodného prostredia na ich situáciu	Žiak vie: • identifikovať hlavné problémy, ktorým čelili marginalizované skupiny počas konfliktu • stručne vysvetliť formy diskriminácie a prenasledovania • analyzovať dopady konfliktu na každodenný život týchto skupín • posúdiť vplyv obmedzenia práv a slobôd počas konfliktu • interpretovať dôsledky vysídľovania a nútených presunov • prepájať skúsenosti marginalizovaných skupín s politickými, sociálnymi a ekonomickými faktormi • formulovať stručné a vecné závery o ich postavení počas konfliktu

	• prepojenie skúseností marginalizovaných skupín s politickými, sociálnymi a ekonomickými dôsledkami konfliktu	
Ako bol dosiahnutý mier?/ How was peace established?		
Vojenský výsledok/ Military outcome	• priebeh záverečných vojenských operácií, ktoré rozhodli o výsledku konfliktu • porážka jednej zo strán a kapitulácia, ukončenie bojov na základe vojenského výsledku • vyčerpanie vojenských a materiálnych zdrojov, ktoré viedlo k oslabeniu schopnosti pokračovať v konflikte • úloha vojenských víťazstiev alebo porážok pri rokovaniach o mieri • zmeny vojenskej rovnováhy síl, ktoré ovplyvnili konečný výsledok • prepojenie vojenského výsledku s politickými rozhodnutiami a mierovými dohodami	Žiak vie: • identifikovať kľúčové vojenské udalosti vedúce k ukončeniu konfliktu • stručne vysvetliť význam vojenskej porážky alebo víťazstva • analyzovať vplyv vojenského oslabenia strán na ukončenie bojov • posúdiť význam kapitulácie a záverečných operácií • interpretovať vzťah medzi vojenským výsledkom a mierovými rokovaniami • prepájať vojenský výsledok s politickými rozhodnutiami • formulovať stručné a vecné závery o úlohe vojenských faktorov pri nastolení mieru
Politické rozhodnutia/ Political decision-making	• rokovania medzi zúčastnenými stranami, ktoré viedli k ukončeniu bojov • mierové zmluvy a dohody, ktoré určovali podmienky povojnového usporiadania • úloha politických lídrov pri rozhodovaní o mieri, vrátane kompromisov a stratégií • vplyv medzinárodných organizácií a tretích strán na proces vyjednávania • politické záujmy a mocenské vzťahy medzi štátmi, ktoré ovplyvňovali výsledok mierových rokovaní • dôsledky prijatých rozhodnutí pre stabilitu a budúci vývoj spoločnosti • prepojenie politických rozhodnutí s vojenskými, ekonomickými a sociálnymi faktormi	Žiak vie: • identifikovať kľúčové politické rozhodnutia vedúce k ukončeniu konfliktu • stručne vysvetliť význam mierových rokovaní a dohôd • analyzovať úlohu politických lídrov pri dosahovaní mieru • posúdiť význam kompromisov medzi zúčastnenými stranami • interpretovať vplyv medzinárodného prostredia na mierový proces • prepájať politické rozhodnutia s vojenskými a ekonomickými faktormi • formulovať stručné a vecné závery o úlohe politických rozhodnutí pri nastolení mieru
Sociálne factory/ Social factors	• únava obyvateľstva z vojny (war weariness), ktorá vytvára tlak na ukončenie konfliktu • verejná mienka a sociálne hnutia,	Žiak vie: • identifikovať sociálne faktory ovplyvňujúce ukončenie konfliktu

	požadujúce mier a stabilitu • protesty, štrajky a občianske nepokoje, ktoré ovplyvňujú politické rozhodovanie • vplyv strát na životoch a životných podmienok, ktoré menia postoj spoločnosti ku konfliktu • úloha médií a propagandy pri formovaní verejnej mienky • sociálna kohézia alebo jej oslabenie, ktoré ovplyvňuje schopnosť pokračovať v konflikte • prepojenie sociálnych faktorov s politickými, ekonomickými a vojenskými aspektmi ukončenia konfliktu	• stručne vysvetliť vplyv verejnej mienky na politické rozhodovanie • analyzovať význam únavy obyvateľstva z vojny • posúdiť vplyv protestov a sociálnych hnutí na ukončenie konfliktu • interpretovať dopad strát a životných podmienok na postoje spoločnosti • prepájať sociálne faktory s politickými a vojenskými procesmi • formulovať stručné a vecné závery o úlohe spoločnosti pri nastolení mieru
Mierotvrstvo po ukončení konfliktu/ Post-conflict peace-building	• obnova štátu a jeho inštitúcií, vrátane politického systému a verejnej správy • rekonštrukcia hospodárstva a infraštruktúry, zabezpečenie ekonomickej stability • riešenie dôsledkov konfliktu na spoločnosť, vrátane návratu utečencov a vysídlených osôb • zmierenie medzi skupinami v spoločnosti, prekonávanie konfliktov a napätia • spravodlivosť a vyrovnávanie sa s minulosťou (napr. súdy, komisie pravdy) • úloha medzinárodných organizácií a pomoci pri stabilizácii regiónu • budovanie dlhodobej bezpečnosti a prevencie nových konfliktov • prepojenie mierotvorných procesov s politickými, ekonomickými a sociálnymi faktormi	Žiak vie: • identifikovať hlavné opatrenia smerujúce k obnove spoločnosti po konflikte • stručne vysvetliť význam rekonštrukcie štátu a hospodárstva • analyzovať procesy zmierenia medzi skupinami v spoločnosti • posúdiť úlohu spravodlivosti a vyrovnávania sa s minulosťou • interpretovať význam návratu utečencov a obnovy sociálnych vzťahov • prepájať mierotvorné procesy s politickými, ekonomickými a sociálnymi faktormi • formulovať stručné a vecné závery o podmienkach dlhodobého mieru a stability
Tematický celok Regionálna štúdia (Regional study)		
Regionálna štúdia 8: Európsky totalitarizmus (1918-1941) Regional study 8: European totalitarianism (1918–1941)		
Nástup Benita Mussoliniho k moci a jej upevnenie/ Benito Mussolini's rise and consolidation of power (1918–1926)	• dôsledky prvej svetovej vojny pre Taliansko politická nestabilita, hospodárske problémy, nespokojnosť s výsledkami vojny	Žiak vie: • identifikovať hlavné príčiny nástupu fašizmu v Taliansku

	• slabosť liberálneho politického systému neefektívnosť vlády, fragmentácia politickej scény a strata dôvery verejnosti • sociálne nepokoje a radikalizácia spoločnosti („Biennio Rosso“) štrajky, okupácie tovární a obavy z komunistickej revolúcie • vznik a rast fašistického hnutia organizácia čiernych košieľ (Squadristi), násilie voči politickým oponentom • pochod na Rím (1922) politický tlak, ktorý viedol k vymenovaniu Mussoliniho za predsedu vlády • upevňovanie moci (1922–1926) postupná likvidácia demokracie a prechod k diktatúre • Acerbov zákon (1923) zmena volebného systému v prospech fašistov • Matteottiho kríza (1924) reakcia na vraždu opozičného politika a následné oslabenie opozície • zavedenie diktatúry (1925–1926) zákaz opozície, cenzúra a vytvorenie totalitného štátu	• stručne vysvetliť dopady prvej svetovej vojny na taliansku spoločnosť a politiku • analyzovať slabosť liberálneho systému a jej význam pre vzostup Mussoliniho • opísať úlohu fašistického hnutia a násilia pri získavaní moci • vysvetliť význam pochodu na Rím pre Mussoliniho nástup k moci • posúdiť kroky vedúce k upevneniu diktatúry (zákony, represie, odstránenie opozície) • interpretovať význam kľúčových udalostí (Acerbov zákon, Matteottiho kríza) • formulovať stručné a vecné závery o procese prechodu k totalitnému režimu
Vnútropolitický dopad Mussoliniho Talianska/ Domestic impact of Mussolini’s Italy (to 1940)	• charakter fašistického štátu centralizácia moci, totalitné prvky a kontrola verejného života • politická represia a kontrola opozície zákaz politických strán, cenzúra médií, činnosť tajnej polície (OVRA) • propaganda a kult osobnosti Mussoliniho využívanie médií a vzdelávacieho systému na formovanie verejnej mienky • ekonomická politika fašistického režimu korporativizmus, štátna regulácia hospodárstva, snaha o sebestačnosť (autarkia) • sociálna politika a kontrola spoločnosti úloha organizácií pre mládež, ženy a pracovné skupiny • postavenie žien a rodinná politika podpora tradičných rolí a demografickej politiky • vzťah štátu a cirkvi Lateránske dohody (1929) a ich význam pre stabilitu režimu • rasová politika a diskriminácia zavedenie rasových zákonov	Žiak vie: • identifikovať hlavné znaky fašistického režimu v Taliansku • stručne vysvetliť mechanizmy politickej kontroly a represie • analyzovať úlohu propagandy a kultu osobnosti • posúdiť dopady ekonomických opatrení na spoločnosť • interpretovať zmeny v každodennom živote obyvateľstva • vysvetliť postavenie žien a úlohu sociálnej politiky • prepájať vnútropolitické opatrenia s upevnením moci režimu • formulovať stručné a vecné závery o fungovaní fašistického štátu

	koncom 30. rokov • dopady režimu na každodenný život obyvateľstva kontrola spoločnosti, obmedzenie slobôd a ideologická indoktrinácia	
Zlyhanie Weimarskej republiky a nástup Adolfa Hitlera k moci a jej upevnenie / Failure of Weimar Germany, and Adolf Hitler's rise and consolidation of power (1918–1934)	• dôsledky prvej svetovej vojny a Versailleskej zmluvy politické a ekonomické oslabenie Nemecka, nespokojnosť obyvateľstva • slabosť Weimarskej republiky nestabilita vlád, časté zmeny kabinetov, nedôvera verejnosti v demokratický systém • ekonomické krízy hyperinflácia v roku 1923 a dopady veľkej hospodárskej krízy po roku 1929 • politická polarizácia a radikalizácia spoločnosti rast podpory extrémistických strán (komunisti a nacisti) • vzostup NSDAP a propaganda Adolfa Hitlera využívanie nespokojnosti, nacionalizmu a propagandy na získanie podpory • úloha politických elít pri menovaní Hitlera kancelárom (1933) podcenenie jeho hnutia a snaha o jeho kontrolu • Reichstag fire a Enabling Act (Zmocňovací zákon, 1933) legalizácia diktátorskej moci a rozklad demokracie • odstránenie opozície a upevnenie moci (1933–1934) zákaz politických strán, represie, Noc dlhých nožov • zjednotenie funkcie prezidenta a kancelára (1934) vznik totalitného režimu pod vedením Hitlera	Žiak vie: • identifikovať hlavné príčiny zlyhania Weimarskej republiky • stručne vysvetliť vplyv Versailleskej zmluvy a hospodárskych kríz • analyzovať proces radikalizácie nemeckej spoločnosti • opísať vzostup NSDAP a využitie propagandy • vysvetliť úlohu politických elít pri nástupe Hitlera k moci • posúdiť kroky vedúce k zrušeniu demokracie (Reichstag fire, Enabling Act) • interpretovať proces upevňovania diktatúry (represie, odstránenie opozície) • formulovať stručné a vecné závery o prechode k totalitnému režimu
Vnútro-politický dopad hitelorovského Nemecka/ Domestic impact of Hitler's Germany (to 1939)	• charakter nacistického štátu totalitná kontrola spoločnosti, centralizácia moci a ideologické riadenie štátu • politická represia a eliminácia opozície zákaz politických strán, činnosť gestapa a koncentračných táborov • propaganda a kult osobnosti Adolfa Hitlera využívanie médií a školstva na šírenie nacistickej ideológie • ekonomická politika režimu znižovanie nezamestnanosti,	Žiak vie: • identifikovať hlavné znaky nacistického režimu v Nemecku • stručne vysvetliť mechanizmy politickej represie a kontroly spoločnosti • analyzovať úlohu propagandy a kultu osobnosti Adolfa Hitlera • posúdiť dopady hospodárskej politiky na spoločnosť • interpretovať značenie rasovej ideológie a perzekúcie menšín • vysvetliť zmeny v každodennom živote

	verejné práce, zbrojenie a príprava na vojnu • sociálna politika a kontrola spoločnosti organizácie pre mládež (Hitlerjugend), kontrola voľného času a života občanov • rasová ideológia a perzekúcia antisemitizmus, Norimberské zákony a diskriminácia Židov a iných skupín • postavenie žien a rodinná politika podpora tradičných rolí, dôraz na materstvo a demografickú politiku • vplyv režimu na každodenný život obyvateľstva obmedzenie slobôd, indoktrinácia a prispôsobenie sa ideológii	obyvateľstva • prepájať vnútropolitické opatrenia s upevňovaním totalitnej moci • formulovať stručné a vecné závery o fungovaní nacistického štátu
Vnútropolotický dopad Stalinovej ZSSR (do 1941)/ Domestic impact of Stalin's USSR (to 1941)	• charakter stalinského režimu centralizovaná totalitná moc, kult osobnosti Josifa Stalina • politická represia a terror čistky (Great Purge), represie, pracovné tábory (gulagy) a eliminácia opozície • kolektivizácia poľnohospodárstva násilné zlučovanie hospodárstiev, odpor roľníkov a hladomory (napr. na Ukrajine) • industrializácia a päťročné plány rýchly rozvoj ťažkého priemyslu a modernizácia hospodárstva • propaganda a ideologická kontrola kontrola médií, školstva a kultúry, šírenie komunistickej ideológie • sociálne dôsledky režimu zmeny v spoločenskej štruktúre, presuny obyvateľstva a kontrola každodenného života • postavenie žien a spoločenských skupín zapojenie žien do pracovného procesu a rovnostárska ideológia • vplyv režimu na každodenný život obyvateľstva obmedzenie slobôd, strach zo štátu a prispôsobenie sa systému	Žiak vie: • identifikovať hlavné znaky stalinského režimu • stručne vysvetliť mechanizmy politickej represie a teroru • analyzovať dopady kolektivizácie a industrializácie • posúdiť význam päťročných plánov pre rozvoj hospodárstva • interpretovať úlohu propagandy a ideologickej kontroly • vysvetliť zmeny v každodennom živote obyvateľstva • prepájať hospodárske a politické opatrenia s upevňovaním moci režimu • formulovať stručné a vecné závery o fungovaní stalinského totalitného systému
Nástup Jozefa Stalina k moci a jej upevnenie (do 1941)/ Joseph Stalin's rise and consolidation of power (to 1941)	• boj o moc po smrti Vladimira I. Lenina (1924) súperenie medzi vedúcimi predstaviteľmi komunistickej strany (napr. Trockij, Zinoviev, Kamenev) • Stalinovo postavenie generálneho tajomníka využitie	Žiak vie: • identifikovať hlavné fázy boja o moc po Leninovej smrti • stručne vysvetliť, ako Stalin využil svoju pozíciu v strane na získanie moci • analyzovať odstránenie politických

	kontroly straníckeho aparátu na posilnenie vlastného vplyvu • odstraňovanie politických oponentov postupná marginalizácia a eliminácia hlavných rivalov • strategické aliancie a manipulácia v rámci strany taktické spojenectvá, ktoré Stalin využíval na upevnenie moci • ideologické spory (napr. „socializmus v jednej krajine“ vs. „permanentná revolúcia“) využitie ideológie na diskreditáciu politických protivníkov • centralizácia moci v rukách Stalina posilnenie kontroly nad stranou a štátom • veľké čistky (Great Purge) v 30. Rokoch represie voči členom strany, armády a obyvateľstvu • vytvorenie systému strachu a kontroly využívanie tajnej polície, propagandy a represívnych nástrojov	oponentov a jeho význam • posúdiť úlohu ideológie pri upevňovaní Stalinovej pozície • interpretovať význam politických aliancií a manipulácie v strane • vysvetliť proces centralizácie moci v ZSSR • prepájať represívne opatrenia s upevňovaním totalitného režimu • formulovať stručné a vecné závery o procese Stalinovho nástupu k moci
Regionálna štúdia 9” Európa a Druhá Svetová vojna (1918-1949) Regional study 9: Europe and the Second World War (1918–1949)	• vznik a ciele Spoločnosti národov snaha o kolektívnu bezpečnosť, riešenie sporov mierovou cestou a prevenciu konfliktov • úspechy organizácie v 20. Rokoch riešenie menších medzinárodných sporov a stabilizácia situácie v niektorých regiónoch • mechanizmy riešenia konfliktov diplomatické rokovania, sankcie a kolektívna spolupráca medzi štátmi • obmedzenia a slabiny organizácie nedostatok vlastnej vojenskej sily, závislosť od veľmocí a ich ochoty spolupracovať • neúčasť alebo pasivita kľúčových mocností absencia USA, slabé zapojenie Francúzska a Veľkej Británie v niektorých situáciách • neúspechy v 30. Rokoch neschopnosť reagovať na agresiu (napr. Taliansko v Etiópii, Nemecko) • rozpad systému kolektívnej bezpečnosti postupné oslabenie autority Spoločnosti národov a zlyhanie pri zabránení druhej	Žiak vie: • identifikovať hlavné ciele a úlohy Spoločnosti národov • stručne vysvetliť jej úspechy pri riešení medzinárodných sporov • analyzovať príčiny jej slabosti a obmedzení • posúdiť vplyv veľmocí na fungovanie organizácie • interpretovať príčiny zlyhania pri riešení kríz v 30. rokoch • prepájať fungovanie Spoločnosti národov s vývojom medzinárodných vzťahov • formulovať stručné a vecné závery o jej význame a limitoch v medzivojnovom období

	svetovej vojny • význam Spoločnosti národov pre vývoj medzinárodných vzťahov skúsenosť, ktorá ovplyvnila vznik OSN	
Úspechy a výzvy Ligy Národo v Európe/ Successes and challenges of the League of Nations in Europe	• vznik, princípy a ciele Spoločnosti národov, najmä ideu kolektívnej bezpečnosti a mierového riešenia sporov • úspechy organizácie v 20. rokoch, najmä riešenie menších územných sporov a stabilizácia situácie v Európe • mechanizmy fungovania (diplomacia, arbitráž, sankcie) a ich praktické využitie • slabiny systému, vrátane absencie vlastnej vojenskej moci a závislosti od spolupráce členských štátov • neúčasť a pasivita veľmocí, najmä absencia USA a obmedzená ochota Veľkej Británie a Francúzska zasahovať • zlyhania organizácie v 30. rokoch, najmä neschopnosť reagovať na agresívnu politiku totalitných štátov • rozpad systému kolektívnej bezpečnosti a postupné oslabenie autority Spoločnosti národov • význam skúseností Spoločnosti národov pre vznik a fungovanie OSN	Žiak vie: • identifikovať hlavné ciele a princípy Spoločnosti národov • stručne vysvetliť jej úspechy pri riešení medzinárodných sporov • analyzovať príčiny jej slabosti a obmedzení • posúdiť vplyv veľmocí na jej fungovanie • interpretovať dôvody zlyhania organizácie v 30. rokoch • prepájať činnosť Spoločnosti národov s vývojom medzivojnových medzinárodných vzťahov • formulovať stručné a vecné závery o jej význame a limitoch
Príčiny Druhej Svetovej Vojny v Európe/ Reasons for the Second World War in Europe	• dôsledky prvej svetovej vojny a Versailleského systému nespokojnosť porazených štátov, revizionizmus a oslabenie medzinárodnej stability • hospodárska kríza a jej dopady veľká hospodárska kríza a jej vplyv na radikalizáciu spoločnosti a politiku • vzostup totalitných režimov agresívna politika Nemecka, Talianska a v menšej miere aj iných štátov • zlyhanie kolektívnej bezpečnosti a Spoločnosti národov neschopnosť medzinárodného systému zabrániť agresii • politika appeasement ustupovanie agresívnym	Žiak vie: • identifikovať hlavné príčiny druhej svetovej vojny v Európe • stručne vysvetliť dôsledky Versailleského systému pre medzinárodné vzťahy • analyzovať vplyv hospodárskej krízy na politický vývoj v Európe • posúdiť úlohu totalitných režimov a ich zahraničnej politiky • interpretovať význam politiky appeasementu a jej dôsledky • prepájať politické, ekonomické a ideologické faktory vzniku vojny • vysvetliť bezprostredné príčiny vypuknutia konfliktu

	požiadavkám s cieľom zachovať mier • expanzívna zahraničná politika nacistického Nemecka porušovanie Versailleskej zmluvy, remilitarizácia Porýnia, anšlus Rakúska, rozbitie Československa • nacionalizmus, ideológie a mocenské ambície konflikty medzi demokraciou, fašizmom a komunizmom • pakt Molotov–Ribbentrop (1939) dohoda medzi Nemeckom a ZSSR, ktorá umožnila začiatok vojny • bezprostredná príčina vojny – napadnutie Poľska (1939) začiatok vojenského konfliktu v Európe	• formulovať stručné a vecné závery o komplexnosti príčin druhej svetovej vojny
Príčiny porážky Osi a víťazstva Spojencov (do 1945)/ Reasons for Axis defeat and Allied victory (to 1945)	• ekonomická a priemyselná prevaha Spojencov vyššia produkcia zbraní, materiálu a schopnosť dlhodobo viesť vojnu • mobilizácia zdrojov a ľudského potenciálu efektívne využitie pracovnej sily a zapojenie civilného obyvateľstva • vojenské stratégie a taktiky koordinované operácie Spojencov a lepšie prispôsobovanie sa vývoju konfliktu • úloha vedenia a spolupráce Spojencov efektívna koordinácia medzi hlavnými lídrami a štátmi • technologická a vedecká prevaha využitie nových technológií (napr. radar, dešifrovanie, atómová bomba) • chyby a slabiny mocností Osi strategické rozhodnutia, otvorenie viacerých frontov a nedostatok zdrojov • význam hlavných vojenských zlomov kľúčové bitky a operácie, ktoré zmenili priebeh vojny • vplyv vstupu USA do vojny (1941) posilnenie ekonomickej a vojenskej sily Spojencov • prepojenie politických, ekonomických a vojenských faktorov komplexnosť príčin vedúcich k víťazstvu Spojencov	Žiak vie: • identifikovať hlavné faktory vedúce k porážke mocností Osi • stručne vysvetliť význam ekonomickej a priemyselnej prevahy Spojencov • analyzovať úlohu vojenských stratégií a spolupráce Spojencov • posúdiť vplyv technologického pokroku na priebeh vojny • interpretovať význam vstupu USA do konfliktu • zhodnotiť chyby a slabiny mocností Osi • prepájať vojenské, ekonomické a politické faktory víťazstva • formulovať stručné a vecné závery o dôvodoch víťazstva Spojencov

Dopad Druhej Svetovej Vojny na jednu Európsku krajiny (do 1949)/ Impact of the Second World War on one European country (to 1949)	• politické dôsledky vojny zmeny politického systému, vznik nových režimov alebo prechod k inému typu vlády • ekonomické dopady poškodenie hospodárstva, infraštruktúry a následná obnova • sociálne dôsledky straty na životoch, demografické zmeny, vysídľovanie obyvateľstva • zmeny hraníc a územné úpravy územné straty alebo zisky v dôsledku vojnového výsledku • vplyv vojny na každodenný život obyvateľstva životné podmienky, zásobovanie, rekonštrukcia spoločnosti • proces obnovy po vojne rekonštrukcia krajiny, ekonomická pomoc (napr. Marshallov plán) • vplyv medzinárodných vzťahov a začiatok studenej vojny zaradenie krajiny do sféry vplyvu (východný alebo západný blok) • prepojenie politických, ekonomických a sociálnych dôsledkov vojny	Žiak vie: • ˇdentifikovať hlavné politické, ekonomické a sociálne dôsledky vojny v danej krajine • stručne vysvetliť zmeny politického systému po roku 1945 • analyzovať dopady vojny na hospodárstvo a infraštruktúru • posúdiť sociálne dôsledky, vrátane demografických zmien a vysídľovania • interpretovať význam územných zmien a medzinárodných rozhodnutí • vysvetliť proces povojnovej obnovy a stabilizácie • prepájať dôsledky vojny s nástupom studenej vojny a sférami vplyvu • formulovať stručné a vecné závery o vplyve vojny na vývoj krajiny
Príčiny prenasledovania a masového vraždenia marginalizovaných skupín v nacistami okupovanej Európe počas druhej svetovej vojny/ Reasons for the persecution and mass murder of marginalized groups in Nazi-occupied Europe during the Second World War	• nacistická ideológia a rasová teória antisemitizmus, rasová hierarchia a predstava „rasovej čistoty“ • štátna politika nacistického režimu zavedenie diskriminačných zákonov (napr. Norimberské zákony) a ich postupná radikalizácia • propaganda a dehumanizácia obetí zobrazovanie marginalizovaných skupín ako nepriateľov štátu a spoločnosti • centralizovaný aparát moci a represie úloha SS, gestapa a administratívneho systému pri organizovaní prenasledovania • vojnový kontext a radikalizácia politiky prechod od diskriminácie k systematickému vyhladzovaniu počas vojny • „konečné riešenie židovskej otázky“ (Final Solution) plánované masové vraždenie Židov a iných skupín v koncentračných a vyhladzovacích táboroch	Žiak vie: • identifikovať ideologické príčiny prenasledovania marginalizovaných skupín • stručne vysvetliť význam rasovej ideológie a antisemitizmu • analyzovať úlohu štátnej politiky a represívneho aparátu • posúdiť význam propagandy a dehumanizácie obetí • interpretovať vplyv vojnového kontextu na radikalizáciu násilia • vysvetliť proces prechodu od diskriminácie k systematickému vyhladzovaniu • prepájať ideologické, politické a vojenské faktory genocídy • formulovať stručné a vecné závery o príčinách prenasledovania a masového vraždenia

	• úloha okupovaných území rozšírenie prenasledovania do celej Európy • zapojenie kolaborujúcich režimov a jednotlivcov spolupráca miestnych autorít a obyvateľstva • prehĺbenie diskriminácie a násilia voči rôznym marginalizovaným skupinám (Židia, Rómovia, politickí oponenti, osoby so zdravotným postihnutím, homosexuáli a ďalší)	
Reakcie na prenasledovanie a masové vraždenie marginalizovaných skupín v nacistami okupovanej Európe (do 1949)/ Responses to the persecution and mass murder of marginalized groups in Nazi-occupied Europe (to 1949)	• reakcie jednotlivcov a skupín v okupovaných krajinách pomoc prenasledovaným, skrývanie obetí, odbojové aktivity • postoj civilného obyvateľstva pasivita, prispôsobenie sa, kolaborácia alebo odpor • úloha odbojových hnutí organizovanie pomoci, sabotáží a záchranných akcií • reakcie medzinárodného spoločenstva počas vojny obmedzené informácie, oneskorené reakcie a nedostatočné zásahy • úloha spojeneckých štátov vojenské oslobodzovanie území a odhalenie rozsahu genocídy • povojnová spravodlivosť Norimberské procesy a potrestanie zodpovedných za zločiny • snaha o pripomenutie a dokumentovanie udalostí zhromažďovanie dôkazov, svedectvá a historické spracovanie • dôsledky reakcií pre povojnový vývoj spoločnosti otázky viny, zodpovednosti a pamäti v Európe	Žiak vie: • identifikovať rôzne formy reakcií na prenasledovanie počas vojny • stručne vysvetliť úlohu jednotlivcov, skupín a odboja pri pomoci obetiam • analyzovať postoj civilného obyvateľstva (odpor, pasivita, kolaborácia) • posúdiť reakcie medzinárodného spoločenstva a spojencov • interpretovať význam oslobodenia Európy a odhalenia genocídy • vysvetliť význam povojnových procesov (napr. Norimberské procesy) • prepájať reakcie spoločnosti s otázkami viny, zodpovednosti a pamäti • formulovať stručné a vecné závery o reakciách na genocídu a ich dôsledkoch pre povojnový vývoj spoločnosti

Poznámky

Rozsah obsahu predmetu Dejepis (SL/HL) v jednotlivých ročníkoch (I. DP, II. DP) si vyučujúci prispôsobuje podľa aktuálnych vzdelávacích potrieb a požiadaviek študijného programu, a časových možností.

Súčasťou výučby predmetu Dejepis je aj systematická príprava žiakov na Internal Assessment (IA), ktorý predstavuje praktickú časť maturitnej skúšky a tvorí 20 % z jej celkového hodnotenia.

Zvyšných 80 % hodnotenia tvorí externá skúška pozostávajúca z troch častí: Paper 1, Paper 2 a Paper 3.

Spracoval:

Viliam Sloboda